

Ще раз про творення фемінітивів

Автори й читачі інформаційних ресурсів Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти запитують, якими правилами потрібно користуватися при вживанні фемінітивів (фемінативів). На цю тему вже було вміщено нашу статтю «Як дати раду новітнім фемінітивам?» (Пед. пошук. 2021. № 3. С. 69–70. <https://drive.google.com/file/d/1xbll3J6zxWXquU0PWPNOldnGdrYsEgCQ/view>), але є потреба повернутися до проблеми.

Нова редакція правопису державної мови, що набула чинності з червня 2019 року (із п'ятилітнім перехідним періодом), містить, на відміну од попередніх, пункт про те, як утворюються іменники на означення осіб жіночої статі від іменників чоловічого роду. Не містить цей пункт нічого революційного, усі й так це завжди знали: за допомогою кількох відомих суфіксів.

Але сталась ось яка плутанина. Документ було подано на підпис прем'єр-міністрові, однак Українська національна комісія з питань правопису лишила застереження: у текст, призначений для публікації, ще внесе деякі зміни. І ось така неостаточна версія потрапила в інтернет і була опублікована видавництвом «Фоліо». А на цій основі деякі інші, як-от видавництво «Літера», створили ще й матеріали на допомогу вивченню нової орфографії.

Тим часом згадана комісія таки внесла зміни, а фінальну, офіційну версію правопису авторизувала в одному-єдиному видавництві – «Наукова думка». Справді, остаточний текст трохи відрізняється, особливо в пункті про фемінітиви: його дещо переформульовано, із прикладів зникла «філологиня». Отже, користуватися можна тільки офіційним виданням – чи паперовим, чи електронним (<http://www.inmo.org.ua/pravopys-2019.html>).

Невдовзі цю комісію ліквідовано як таку, що вичерпала своє завдання, а правом вносити зміни до правопису наділено новостворену Національну комісію з питань стандартів державної мови.

Такі обставини змусили Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАНУ виступити з офіційним роз'ясненням – «Про фемінативи в сучасній українській мові» (<http://www.inmo.org.ua/news/про-фемінативи-в-сучасній-українській-мові.html>). У ньому, зокрема, сказано: «Прихильники гендерного реформування мови нерідко посилаються

на „Український правопис” у редакції 2019 року, що нібито санкціонував широке творення фемінативів. Однак це твердження не має об'єктивних підстав. Відповідний розділ правопису (§ 32, п. 4) лише наводить мовні засоби, за допомогою яких в українській мові протягом багатьох десятиліть, а то й століть, утворюються слова на зразок *співачка, порадиця, кравчиня, поетеса* та ін. Правопис відображає те, що вже усталилося в українській мові, він не дає рекомендацій щодо творення фемінативів-неологізмів».

А тим часом Мінекономіки видало «Класифікатор професій», у якому зазначено, як допускається творити нові фемінативи: «професійні назви робіт наводяться зазвичай у чоловічому роді. Але за вашою потребою назви професій (робіт) можуть бути змінені для означення жіночої статі працівниці, яка виконує ці роботи. Робити це треба згідно з пунктом 4 § 32 Українського правопису, що затверджений постановою КМУ № 437 від 22.05.2019. Наприклад, інженер – інженерка, соціолог – соціологиня». Але ми вже знаємо, що це – посилання на неостаточну версію правопису.

На таку плутаницю відреагувала Національна комісія з питань стандартів державної мови: тільки вона, а не Міністерство економіки має вирішувати подібні питання.

Досі ця комісія не вносила жодних змін до чинного правопису. Тож, відповідно, не існує дипломів кандидаток наук чи професорок, наказів про директорок чи завідувачок. Слова «кандидат», «доктор», «доцент», «професор», «директор», «завідувач» і т. ін. є іменниками спільного роду, а стать їх носіїв визначається за контекстом. Відповідні ж фемінативи вживаємо неофіційно, на побутовому рівні.

